

ne sme teška, temuč lahka biti in more lesene zobé imeti, in le takrat naj se prevleče, kader se je že precej ukoreninila. Če bi pa režene korenine zimski sren preveč iz zemlje potegnili, ali jih hude sape in piši odkrili, kar se dostikrat na puhli zemlji pripetí, takrat naj se to delo ne z brano, ampak le z valarjem opravi. Od tega, da je ozimino spomladi prevleči dobro, se bere v naslednjih kmetijskih bukvah: (Das Dechner'sche Hauslexikon. Leipzig 1841, 8. Band, Seite 660), iz katerih še to le povzamemo:

Pomladanska prevleča se posebno pšenici pri-leže. Ker se potem korenine s zemljo znoviga zasujejo, ne gré tega dela opuštati, posebno ondi, kjer je ilovna zemlja. Pa tudi v bolj rahli zemlji škode ne stori, če se le na to pazi, da se vlačí kakoršna je zemlja, ali s težji ali lahkeji brano. Njiva se pa takrat prevleče, kader začne žito rasti, kader se zemlja dovelj presuší in pregreje, in sicer kader je vreme za to, ali maliga- ali pa perve dni veliciga travna. Ni se treba bati ozimine spomladi prevleči, to ji nikakor ne škodje, razne skušnje so dovelj pokazale, da se je ondi nar bolj obnesla, kjer je bila tako prevlečena, kakor da bi bila njiva vnovič obdelana in obsejana. Naj se ji trava poterga kolikor hoče, koreninam to ne škodje, ampak se vidama okrevajo in začno znoviga poganjati in rasti, da je veselje. Ako bi pa spomladi ne bilo po njivi veliko pšenice viditi, naj se prevleče, gotovo se bo kmalo pokazala in zgostila, da bo kaj, in zares marsiktera setev bi brez tega pomočka pod zlo šla.

K temu, pristavimo še to poglavitno vodilo, ki ga Thaer v omenjenih bukvah (3. zvezik str. 64) pri prevlečbi sploh priporoča, namreč:

Pri prevlečbi se mora bolj na lepo vreme paziti, kakor pri rali. Če je zemlja premokra, boš z brano žitu več škodoval kakor koristil, zato ker boš zemljo preveč zmandral in potlačil. Razun tega se pa tudi vari, da se ne bo zamokla njiva preveč presušila, preden greš z brano na-njo, sicer ne boš nič opravil. Kader tedaj vidiš, da je vreme za to, pusti vse druge kmetijske dela na strani in pojdi z brano na njivo. K.

Dopis iz Solnograda.

Z veseljem spolnem, kar sim 4. septembra obljubil, iz 14. veliciga zbora nemških kmetovavcov in gojzdnarjev v Solnogradu (Salzburgu) važniši dogodbe naznaniti.

Pred 15 leti so sklenili nekteri nemški kmetovavci, naj bi se možje, kterim je povzdiga kmetijstva in gojzdnijstva pri sercu, vsako leto v kakošnjim mestu Nemškiga snidili, in tudi kmetijske družbe austrijskiga cesarstva, akoravno ne nemških deželá, so se vselej pridružile tem zboram, ker vednosti in umetnosti ne delajo razločka med narodnostjo, — one so občinstvo vsih narodov kakoršnjiga koli jezika. Lani je bilo v Magdeburgu sklenjeno: naj letošnji 14. zbor bo v Solnogradu, tistim mestu, ktero slovi zavolj naravne lepote scer majhne pa v živinoreji in v mnogih drugih pridelkih bogate dežele, ki je, kar veličanske goré in prijetne doline vtiče, gorenski strani naše krajnske dežele zlo zlo podobna.

1. dan t. m. je začel občnospoštovani predsednik zbora, svitli nadvojvoda Janez veliki shod s prijaznim nagovorom, v kterim je imenitnost in koristnost tacih shodov razjasnil, čeravno se dosežene dela ne dajo z vatlam meriti, kakor nekteri mislijo, ki od kmetijskih družb terjajo, da bi po njih mogel berž berž vsak kmetovavec obogateti; — séme, ki ga družbe sejejo, ni nikdar zgubljeno in kalí, zori in donese sad dostikrat še le v poznejih letih.

Snidilo se je iz mnogih dežel blizo 300 mož v tem zboru, ki je tako vredjen, da vsaki dan od 8. ure zjutraj do 11. so udje ločeni v 5 oddelkih; en oddelk je za poljodelstvo, drugi za živinorejo, tretji za gojzdnijstvo, četerti za sadjo- in vinorejo, péti za naravoslovje (natoroznanstvo). Kakor je kterimu drago, se pridruži temu ali unimu zboru, da se vdeleži pomenkov. Vsaki dan po tem — od 11. ure do dveh popoldne je občni zbor, v kterim se take reči pretresajo, ki so vsim, naj bojo kmetovavci ali gojzdnarji, živinorejci ali naravoslovci, važne. Moj ni namen danes razložiti, kaj se je v vsih teh zborih govorilo in sklenilo, — tudi nimam časa za tak obširen popis; — kadar pa domú pridem, bom vse važniši reči naznanil v „Novicah“.

Povedati vunder moram, da koj v pervim zboru smo zvedili, da darilo tistih 100 cekinov, ki so jih svitli nadvojvoda Janez v 10. zboru tistimu obljubili, ki bo nar bolje razložil: zakaj so naši pôsli od leta do leta slabeji, in kako bi se dalo ti napčnosti v okom priti, je bilo dvema podeljeno, ki sta med 45 pisavci na postavljeno vprašanje nar bolji odgovor dala, ker sodniki med tema dvema niso bili v stanu razločiti, kteriga odgovor je boljši od družiga; — zbor je tedaj sklenil: naj se da vsacimu 50 cekinov. Ta dva možá sta slavnoznani kmetijski pisavec William Löbe in pa dr. Fischer. Nju pisanje pride kmalo v natis — in berž po tem bomo tudi v kratkim v Novice to reč prestavili, ktera bo gotovo vsaciga bravca mikala.

Vsak dan popoldne smo ogledovali razstavljene kmetijske orodja, poljske pridelke, razstavljeno sadje, živino itd. Podali smo se tudi v bližnje hleve zunaj mesta in na polje kmetov. Čudili smo se nad lepo govejo živino, ki je tukaj viditi; namenili smo se pa tudi svojim rojakam povedati, kako čedno tukaj živino gleštajo; tú, prijatelj, ne boš nikjer vidil ognjusene živine polne blata po bedrih, kakor pri nas! V hlevih smo večidel vidili kamnitne korita, kamor se živini piča poklada, in ki se vsaki dan čisto pomijejo. Poljstvo je tú posebno živinoreji namenjeno; zato vidiš sedaj skoraj čez in čez po polju le senožeti, ki jih v tretjič kosé, ktere bojo pa na jesen vse v njive preorali, in z ozimino (pšenico ali režjo) obsejali za prihodnje leto; po žetvi postane iz njive senožet, kakor sim že rekel.

Jutro bo daritev daril nar lepšim konjem, govedam in ovcam domače reje; nadjamo se, ako vreme pripusti, lepo živino viditi, ki jo bojo iz planin pripeljali. Ako vreme pripusti — sim rekel — in to je sila potreba, sicer ne bojo zamogli veliko živine vkup prignati, kar dosihmal ni bilo mogoče; dežuje namreč zaporedama dan na dan že celi teden, in kakor mi moji prijatli pravijo, je Solnograd dežela dežjá, kjer sta redko 2 dnéva zaporedama lepa in jasna. Po snežnikih je te dni dosti snegá padlo; za to je pa tudi že merzlo, da bi kožuh včasih ne bil preveč.

V Solnogradu je veliko lepih reči viditi, tako da se spleča to mestice, ki je pa sicer precej dolgočasno, ogledat priti. V Išelnu pa nismo tiste lepote našli, kakoršne smo po popisih pričakovali; naj se skrije desetkrat pred našim Bledam, kar krasoto narave vtiče!

Ravno mi je g. Ulrich iz Bleda, ki je tudi v Solnograškim zboru, veselo novico povedal, da so — z oziram na zanemarjeni stan naših gojzdvov in na živo potrebo, boljši vednosti v oskerbovanju gojzdvov razširjevati, v tem zboru pričujoči gojzdarji po izgledu Česke in Marske družbe sklenili, gojzdnarsko družbo za Tiroljsko, Solnograško, Štajarsko, Krajnsko in Primorsko vstanovili, ktere delavnost se bo prihodnje leto začela.

Še več bi rad pisal, pa mi časa primanjkuje, ker je ravno seja napovedana, v kteri se bo plesnjivo

grojzdje ogledovalo, ki je danes iz Laškiga Tiroljskiga prišlo, kamor se je že tudi tista nova bolezn grojzdja pritepla, od ktere je bilo v poslednjim listu govorjenje, da se letos zlo po Laškim razširja.

Z Bogam!

Dr. Bleiweis.

Národske staríce.

Petnajsti list.

Ljubi moj Jože! Do zdaj sim Ti pisal, da so bili Vendi ob jadranskim morji že nekdej, in da imé Vendi Slovence pomeni. Tudi sim Ti razlagal iména njih dežel. Danes Ti mislim razložiti posebne iména, ki so jih Vindi ali Slovenci po krajih svojiga stanovanja imeli; tû so:

1) Karni, Krajni ali Krajnci; tako so bili od nekdej imenovani, ker so v Krajni ali na Krajskim stanovali. H Krajncam so spadali: 1. Japydes Zapudi, ki so v tistim kraji Krajskiga prebivali, kterimu se je Japydia ali Zapudje reklo. 2. Subokrini, to je Podokrajni, Podkrajni, Podkrajani, ki so pod Okro ali pod Krajem stanovali.

2) Norisci, Noriški, to je, bivavci Norka, kamor je tudi gorenska stran Krajskiga spadala. K Noriškim so spadali tudi Silani, to je, Ziljavci, ki so bili v Ziljski dolini ali ob Zilji na Koroškim.

3) Panonci, to so bili tisti Krajnci in Vindi, ki so v Panonii stanovali.

4) Tabriški ali Tabrišci so bili, ki so po tabrih ali hribih stanovali, bodi si že na Krajskim ali na Veneškim, ali v današnjim Zavodji ali tudi v dolni Ilirii. Krajski Tabriški so bili, ki so nad Ipavo po Verhniških, Iderških, Žerovskih, Poljanskih, Ločanskih in Tominskih hribih in okoli Juljovce stanovali. Ti so se z Reškimi in Vindoliškimi (ali po današnje rēči z Švajcarskimi in Tiroljskimi) Tabriški, kteri so bili Breganti imenovani, kratili Rimljanam davke plačevati. Njih svēt je bil zlasti po verhih pust, zraven gapa niso znali prav obdelovati, zato so na marsičem pomanjkanja terpeli in se po tolovajsko okoli klatili. Zlasti so Italiane in bližnje Gole (na Francoskim) nadleževali. Od tod še zdaj Italiani kaciga nepokojneža „un brigante“ imenujejo, in Francozam beseda „brigand“ tolovaja pomeni. Bližnjim in sorodnim poljancam so Tabriški in Breganti prizanašali, zato da so od njih zamogli dobiti živeža in česar so sicer potrebovali; sami tacih reči niso dovelj imeli. Kar so od sosešnih poljancov in dolincov dobili, to so plačevali s smolo, s kadilam z leseno svečavo, to je z borovimi treskami, z oskam, s sterdjo, s siram, kar so vsiga obilno imeli. Tolovajstvo téh ljudi sta bila eno poletje odpravila Tiberi in njegov brat Drus. Tiberi je bil tisti, ki je bil cesar ob času Kristusoviga terpljenja. Pokroteni Fabriški so zanaprej mirno živeli in radi davke odraštovali.

5) Istrani od osterv, prav za prav Ostervjani ali Osterjani, to je, prebivavci od ostervi, to je, otoka ali polotoka imenovani. Ti so bili tû, kjer še zdaj Istrane najdemo.

Zraven do zdaj po kraji njihoviga prebivanja imenovanih so bili še: Genauni in Breuni, oboji hribovci nad Venečijo v Tirolih. Nad Venečijo so bili tudi Kenomani, morde Konjomeni? kakor je bilo tudi v Golii zraven Venetov Kenomane najti. Med slovenske Tabriške so bili nekteri Boji prišli, ki so bili iz Italie pregnani, pa ti niso bili Vindskiga zaroda, če so tudi svoje posebno slovansko narečje govorili. Ti so se bili kmalo s svojimi čedami na ravnine okoli Siska preselili, kjer so se tako dolgo z Daki pulit hodili, da so bili sami vsi zaterti.

Semttertjē je bilo na Slovenskim še več imén

ljudstev najti, od kterih imén se pa ne more prav vediti, od kod so vzete, pa saj so li kako manje ljudstvo pomenile, kot postavim Katili, Menokalini, Kallipidi, Secusses ali kakor nekteri beró Fecusses itd. Greški in rimski novaki so bili povsod natreseni; tako si je tudi na Slovenskim od njih misliti. Tako sim Ti ljubi Jože iména nekdejnih Slovincov ali tukajšnih Vindov preštel. Z Bogam!

Tvoj stari prijatelj Benkov Tone.

Novičar iz slovenskih krajev.

Iz Reke smo dobili gimnazialne periohe letašnjiga leta v ilirskim jeziku natisnjene pod naslovam: Mladež ces. kraljevske gimnazie Rečke iz ponašanja i napredka u naucih nakonac godine školske 1851 razredjena. Te periohe so napravljene, kakor so naše nekdanje periohe bile, v kterim so emineni z velikim Uz (to je uzvišen), akcesiti z majhnim uz, prvi klas z 1, drugi z 2, tretji z 3 zaznamovani. Gimnazij ima 4 gramatikalne razrede, 2 pa humanitetna, kakor je pri nas po stari osnovi bilo. Iz tega se razvidi, da Reški gimnazij še ni po novi napravi vredjen. Razun ponašanja (Sitten) so nauki v imenovanih 6 klasih takole razdeljeni: V 2. humanitetnim klasu: 1) Nauk verozakona, 2) pesništvo i književnost latinska, 3) mitologia i povest starih Rimljanov, 4) matematika i zemljomerje, 5) povestnica kraljev in zemljopisje, 6) naravopisje, 7) narodni jezik; v 1. humanitetnim klasu: 1) nauk verozakona, 2) zborništvo i književnost latinska, 3) mitologia i povest starih Gerkov, 4) matematika, 5) povestnice kraljev i zemljopisje, 6) naravopisje, 7) narodni jezik; v četertim gramatikalnim klasu: 1) nauk verozakona, 2) krasnorečje i književnost latinska, 3) računstvo, 4) povestnice kraljev i zemljopisje, 5) naravopisje i 6) narodni jezik; v tretjim gramatik. klasu: 1) nauk verozakona, 2) rečoslogje latinsko, 3) računstvo, 4) povestnice kraljev i zemljopisje, 5) naravopisje i 6) narodni jezik; v drugim gramat. klasu: 1) nauk verozakona, 2) slovnica latinska, 3) matematika i zemljopisje, 4) povestnice i zemljopisje, 5) naravopisje i 6) narodni jezik; v prvim gramatikalnim klasu: 1) nauk verozakona, 2) slovnica latinska, 3) matematika i zemljomerje, 4) povestnice i zemljopisje, 5) naravopisje i 6) narodni jezik. Potem pride imenik učencov, ki so se izprašati dali „iz slobodnoga nauka jezika gerčkoga. — Skupno število gimnazialne mladeži v tem letu je bilo 77. V vsakim razredu so izverstno zaznamovani tisti, ki so „nadareni“ bili, in za temi tisti, ki so se k tem „približali“.

Iz Notrajskiga. Šolsko leto je tudi po naših ljudskih šolah končano, in zaželjeni dnevi počitka so za šolarje nastopili. Ti dnevi so pa veseli tudi za slednjiga rodoljuba v oziru šolskih poskušinj, ktere so nam tudi v naših krajih dokazale, de slovenske šole notrajske strani zares napredjejo, de se je iz njih prepodila tista nesrečna mertvičnost, in de se oné prizadevajo v pravim pomenu odgojivnice postati. Tako je n. pr. Postojnska glavna šola milo petje, čigar moč za požlahnjenje sercá nobedin omikan tajiti ne more, pod svoje varstvo vzela, in že so pri letošnjim izpraševanju šolarji 3. razdelka „Šolarsko pesem“ prav prijetno zapeli. — Senožeska šola se je posebno, kar čisto omikano slovensine tiče, dobro obnesla. Posebno nas je slovenska „Verstitev učencov in učenk“ (Classification) razveselila. — Enaka naznanitev pridnosti je tudi Hrenovsko mladino oveselila, in s toliko radostjo so otroci